

معرفی چند کتاب درباره شیعه

مهدی منتظر قائم*

فعالیت سازمان وکالت از آغاز تا انجام، قلمرو فعالیت سازمان وکالت، ساختار و شیوه عملکرد سازمان وکالت، وظایف و مسئولیت‌های سازمان وکالت، ویژگی‌های کارگزاران سازمان وکالت، معرفی باب‌ها و وکلای معصومین، بررسی موارد انحراف و خیانت در سازمان وکالت، مدعیان دروغین وکالت و بابت. (فصل هفتم تا نهم در جلد دوم قرار دارد.)

در تألیف این کتاب، از ۱۱۸ کتاب

۱. سازمان وکالت و نقش آن در عصر ائمه علیهم‌السلام تألیف محمدرضا جباری، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه‌السلام، ۲ ج، ۷۶۴ ص، وزیری، موضوع: تابعین و اتباع تابعین، ائمه اثنی عشر، اصحاب، امامت، وکالت.

جلد اول و دوم این کتاب ۹ فصل دارد که عناوین آن‌ها عبارتند از: زمینه‌ها و عوامل گسترش سازمان وکالت توسط امامان شیعه، محدوده زمانی و سیر

*. مسؤل کتابخانه تخصصی مؤسسه شیعه‌شناسی.

عربی و فارسی و ۶ کتاب انگلیسی استفاده شده است.

۲. تقویم شیعه

تألیف عبدالحسین نیشابوری، قم، دلیل ما، ۱۳۸۲، ص ۳۶۰، وزیری، موضوع: مناسبت‌های مذهبی در ایام سال.

مؤلف محترم، این کتاب را بر اساس ماه‌های دوازده گانه قمری به دوازده بخش تقسیم کرده و وقایع روزانه مربوط به تاریخ شیعه را ذیل هر ماه آورده است. این وقایع از ولادت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله تا آغاز غیبت کبرا را دربرمی‌گیرند و از میان اقوال گوناگون در مورد تاریخ ولادت‌ها و شهادت‌ها، به قول قوی‌تر اکتفا گردیده است. برای تألیف این کتاب، از ۲۳۸ کتاب عربی و فارسی استفاده شده است.

۳. تشیع در خراسان عهد تیموریان

تألیف عبدالمجید ناصری داودی، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۸، ص ۲۸۰، وزیری، موضوع: تشیع و تیموریان.

این کتاب پنج فصل دارد: ۱.

جغرافیای تاریخی خراسان؛ ۲. پیشینه تشیع از آغاز تا هجوم تیمور در خراسان؛ ۳. تیموریان و تشیع؛ ۴. شیعیان در عصر تیموریان؛ ۵. دانشمندان شیعه در عصر تیموریان.

نویسنده محترم برای تألیف این کتاب از ۱۶۴ کتاب عربی و فارسی استفاده کرده است.

۴. عالمان شیعه رویاروی استعمار

تألیف سلیم الحسینی، ترجمه محمدهادی باسخواه، مشهد، شرکت به‌نشر، ۱۳۷۸، ص ۱۵۹، وزیری، عنوان اصلی: «دور علماء الشيعة فی مواجهة الاستعمار»، موضوع: اسلام و استعمار، اسلام و سیاست.

مؤلف محترم به طور کلی، به دو محدوده مهم تاریخ سیاسی معاصر، یعنی دو کشور اسلامی ایران و عراق، پرداخته و حوادث مشروطیت در ایران و برخوردهای مسلحانه شیعیان با انگلستان در عراق را مورد دقت قرار داده و زاویه‌های زندگی مراجع بزرگ شیعه را روشن کرده است. این کتاب پنج فصل دارد که عبارتند از: ۱. شیعه در جریان

«الشیعة بین الأشاعرة والمعتزلة»، موضوع: کلام، شیعه و فرقه‌ها، اشعریان، معتزله. اختلافات مذهبی مسلمانان سه ریشه اصلی دارند که یکی از آنها در اصول و مسائل اعتقادی است. کتاب حاضر علاوه بر ذکر تاریخ تشیع و گروه‌های منتسب به آن، مشتمل بر مباحث کلامی و اعتقادی عمده‌ترین فرقه‌های اسلامی و تاریخ و چگونگی پیدایش آنهاست.

۶. تحوّل گفتمان سیاسی شیعه در ایران تألیف جمیله کدیور، تهران، طرح نو، ۱۳۷۹، ۴۵۴ ص، رقعی، موضوع: شیعه و سیاست؛ ایران، سیاست و حکومت؛ اسلام و سیاست.

این کتاب، که در اصل، یک پژوهش دانشگاهی بوده، با راهنمایی حسین بشیریه و مشاوره استادان دیگر تألیف شده است. تلاش نگارنده در سامان‌دهی این پژوهش، پاسخ‌گویی به این دو سؤال اصلی است: ۱. آیا نظریه سیاسی «ذاتی» و لایتغیر است، یا طی دوره‌های مورد بررسی، گفتمان سیاسی شیعه دچار تحوّل شده است؟ ۲. عوامل مؤثر بر

مشروطیت؛ ۲. شیعه در برابر فعالیت‌های استعمار؛ ۳. فعالیت مسلحانه شیعه در طول جنگ جهانی اول؛ ۴. قیام ۱۹۱۸ م نجف و نگاهی نوبه موضع‌گیری‌های آیه‌الله سیدمحمدکاظم یزدی؛ ۵. حرکت استقلال‌طلبانه شیعه از صلح تا قیام ۱۹۱۸ م. ذیل عنوان «کتابنامه»، از ۵۵ کتاب، که از آنها استفاده گردیده، نام برده شده است.

«نقش علمای شیعه در رویارویی با استعمار» نام ترجمه دیگری از این کتاب است که توسط محمد باهر و صفاءالدین تبرائیان انجام گرفته و در بهار ۱۳۷۸ به وسیله «مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران» بنیاد مستضعفان و جانبازان چاپ و منتشر شده است. این کتاب ۲۹۲ صفحه دارد و مؤلف بر این ترجمه فارسی مقدمه‌ای نگاشته است.

۵. شیعه در برابر معتزله و اشاعره تألیف هاشم معروف الحسنی، ترجمه سیدمحمدصادق عارف، مشهد، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۷۱، ۳۴۳ ص، وزیری، عنوان اصلی:

دارد. در فصل اول، ارتباط فلسفه سیاسی و فقه سیاسی، و در فصل دوم، مباحث نظری پیرامون قدرت و توزیع آن مورد بحث قرار گرفته‌اند. فصل سوم و چهارم، که مباحث اصلی کتاب را دربردارند، عبارتند از: توزیع قدرت در فلسفه سیاسی شیعه و توزیع قدرت در فقه سیاسی شیعه. در فصل سوم، پاسخ‌های فیلسوفانه و در فصل چهارم، پاسخ‌های فقیهانه به سؤال درباره «چگونگی توزیع قدرت در اندیشه سیاسی شیعه» داده شده است. بر اساس فرضیه این پژوهش، قدرت در اندیشه سیاسی شیعه بر اساس تلقی از فلسفه سیاسی و فقه سیاسی و نسبت آن دو توزیع می‌شود. در تألیف این کتاب، از ۲۲۸ منبع فارسی و عربی و ۵۲ منبع انگلیسی استفاده شده است.

۸. رهیافتی بر مبانی مکتب‌ها و جنبش‌های سیاسی شیعه در صد ساله اخیر

تألیف مظفر نامدار، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۷۶، ۳۱۰ ص، رقعی، موضوع: شیعه، جنبش‌ها و

شکل‌گیری گفتمان سیاسی هر دوره کدامند؟ در این پژوهش، سعی شده است ضمن آنکه به توصیف احکام و گزاره‌های غالب هر دوران پرداخته می‌شود، به تبیین عوامل تأثیرگذار در شکل‌گیری گفتمان هر دوره نیز توجه شود. نویسنده، گفتمان سیاسی شیعه را در این هفت دوره مورد بررسی قرار داده است: ۱. از آغاز عصر غیبت تا صفویه؛ ۲. عصر صفویه؛ ۳. از سقوط صفویه تا آغاز قاجار؛ ۴. از ابتدای قاجاریه تا مشروطه؛ ۵. عصر مشروطه؛ ۶. از آغاز عصر پهلوی تا شروع مقدمات انقلاب اسلامی؛ ۷. از شکل‌گیری مقدمات تا پیروزی انقلاب اسلامی.

۷. توزیع قدرت در اندیشه سیاسی شیعه؛ مقایسه‌ای تحلیلی از دو منظر فلسفه سیاسی و فقه سیاسی

تألیف سیدصادق حقیقت، تهران، هستی نما، ۱۳۸۱، ۴۴۰ ص، رقعی، موضوع: شیعه و سیاست، علوم سیاسی، قدرت، اسلام و دولت.

این کتاب یک مقدمه و چهار فصل

ماهیت و مبانی جنبش‌های سیاسی شیعه در قرن اخیر؛ ۲. مکتب سامراء و جنبش‌های سیاسی معاصر؛ ۳. مکتب نجف و جنبش‌های سیاسی معاصر؛ ۴. مکتب قم و جنبش‌های سیاسی معاصر.

۹. زمینه‌های تفکر سیاسی در قلمرو تشیع و تسنن

تألیف محمد مسجدجامعی، تهران، الهدی، ۱۳۶۹، ۳۵۷ ص، رقی، موضوع: سیاست از منظر اهل تشیع و اهل تسنن.

این کتاب بسط و تفصیل چهار سخنرانی است که در سال ۱۳۶۶ ایراد شده و فصول چهارگانه‌اش بر اساس همان سخنرانی‌ها تنظیم شده و بهاء‌الدین خرّمشاهی ویراستاری آن را به عهده گرفته است. عناوین فصل‌های این کتاب عبارتند از: ۱. جنبش‌های دینی در دوران معاصر؛ ۲. تلقی تاریخی؛ ۳. حکومت و حاکم؛ ۴. قدرت و عدالت.

تشیع و تسنن به رغم اشتراک‌های اساسی‌شان، دو ساختمان فقهی و کلامی مختلف دارند و دو ساختار روانی و اجتماعی متفاوت در بین پیروانشان پی

قیام‌ها؛ شیعه و سیاست؛ ایران، قاجاریان، پهلوی.

مطالب این کتاب در سه بخش تنظیم یافته‌اند:

بخش اول. منزلت معرفت سیاسی در اندیشه شیعیان. این بخش چهار مقصد دارد که عبارتند از: ۱. تمهیدی بر دو فرضیه پیرامون حکومت شریعت؛ ۲. حوزه فهم معرفت سیاسی و هویت سیاسی بینش‌ها و گرایش‌ها؛ ۳. تکوین اندیشه شیعه در حوزه معرفت سیاسی؛ ۴. رویکردی تاریخی بر سیر تحولات اندیشه سیاسی شیعه.

بخش دوم. مکتب‌های سیاسی شیعه در قرن اخیر. این بخش سه مقصد دارد: ۱. مکتب سامراء و میراث پایدار اندیشه‌های میرزای شیرازی در معرفت سیاسی؛ ۲. مکتب نجف و مؤلفه‌های حکومت در اندیشه‌های آخوند خراسانی؛ ۳. مکتب قم و منزلت معرفت سیاسی در اندیشه‌های امام خمینی علیه السلام.

بخش سوم (آخر) این کتاب درباره جنبش‌های سیاسی شیعه در قرن اخیر است و شامل چهار مقصد می‌باشد: ۱.

۱۰. شیعه‌شناسی و پاسخ به شبهات
تألیف علی‌اصغر رضوانی، تهران، مشعر،
۱۳۸۲، ۲ ج (جلد اول ۶۹۶ ص و جلد دوم
۶۵۶ ص)، وزیر، موضوع: شیعه و پاسخ
به شبهات.

این کتاب، که به سفارش معاونت
آموزش و پژوهش بعثه مقام معظم
رهبری تألیف شده، شامل یک پیش‌گفتار
و هفده قسمت است. عناوین
سرفصل‌های آن عبارتند از:
شیعه‌شناسی؛ اعتقادات؛ صفات الهی؛
نبوت؛ قرآن؛ امامت؛ صفات امام؛
امام علی علیه السلام؛ اهل بیت علیهم السلام؛ مهدویت؛
مرگ و معاد؛ احکام اذان؛ احکام
نماز؛ متعه، حج تمتع و متعه زنان؛
وہابیت؛ حکمت‌ها؛ و متفرقات. نویسنده
در هر قسمت، پس از بحث در مورد آن
عنوان، سعی کرده به شبهه‌هایی که
پیرامون آن موضوع مطرح شده‌اند، پاسخ
دهد.

افکنده‌اند. برای فهم چگونگی
شکل‌گیری جنبش‌های دینی سنی و
شیعی و عوامل مؤثر بر آن‌ها، باید دید
تفکر سیاسی این دو مکتب مبتنی بر
کدامین اصول و متأثر از چه عواملی
است. فصل‌های دوم تا چهارم این کتاب
به سه اصل از مهم‌ترین اصولی که به
اندیشه سیاسی تشیع و تسنن شکل
داده‌اند، می‌پردازند. فصل دوم در مورد
تلقی و تفسیر اهل سنت از تاریخ صدر
اول بحث می‌کند. به نظر نویسنده، تلقی
اهل سنت از این تاریخ متفاوت با واقعیت
آن است. در فصل سوم، به کیفیت اعتقاد
اهل سنت نسبت به حاکم، بدان لحاظ که
حاکم است، می‌پردازد. و فصل چهارم در
مورد سومین عامل اساسی است: اهل سنت
به قدرت و امنیت و قدرتی که قادر به ایجاد
و حفظ امنیت باشد حساسند، در حالی که
شیعیان عمدتاً به عدالت و اجرای دقیق
سنت پیامبر، آن‌چنان که در زمان خود
حضرت بود، حساسیت نشان می‌دهند.